

N:o 130.

Af herr **D. Bergström**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om undersökning angående meningarne bland landets myndiga manliga befolkning i fråga om de viktigare hittills framställda förslagen till ändrade bestämmelser rörande valrätt till Riksdagens Andra Kammarare.

I motiveringen till den kongl. proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 14, 17 och 25 riksdagsordningen, som förelades sistlidne Riksdag, yttrade chefen för justitiedepartementet under instämmande af statsrådets öfrige ledamöter bland annat följande:

»Hvarken inom Riksdagen eller derutom har den uppfattning mera allmänt kunnat göra sig gällande, att de grunder, hvarpå det svenska folkets representation för närvarande är byggd, böra undergå någon genomgripande förändring; och hvad särskildt angår det af några framställda yrkandet på allmän rösträtt, är en sådan anordning af valrätten helt visst af den allmänna uppfattningen i vårt land betraktad såsom alldeles oförenlig med en lugn och ostörd samhällsutveckling.»

Hvad uppfattningen inom Riksdagen beträffar, eger detta yttrande sin rättighet så till vida, som hvarken något mer eller mindre genomgripande förslag till reformering af den politiska rösträtten der kunnat arbeta sig igenom under de öfver trettio år, som gått sedan det nya riksdagsskickets införande. Hvad återigen angår uppfattningen ute i landet, torde justitieministerns yttrande tåla vid åtskilliga modifikation. En sammanträngd redogörelse för de meningsyttringar till förmån för en förändring af valrätten till Andra Kammaran, hvilka under ifrågavarande tidrymd framförts till regeringen, skall ådagalägga detta.

År 1871 inkommo till regeringen 18 petitionslistor, hvari påyrkas, »att åttahundra riksdalersstrecket tages bort, och att hvar och en svensk medborgare, som fyllt 21 år och icke förverkat medborgerligt förtroende, må få anses som politiskt myndig person och erhålla sin andel af representationen, såväl i staten som inom kommunen». Å dessa petitionslistor finnas omkring 900 namnunderskrifter, hvarförutom omkring 3,000 personer å folkmöten och i föreningar äro tecknade i klump.

Samma år inlemnades en af 13 personer undertecknad petition, hvari bland annat anhålles, »det Eders Kongl. Maj:t ville till först sammanträdande riksförsamling framställa proposition om den ändring i gällande representationssätt och grundlagar, att hvarje svensk medborgare, som fyllt tjuguettt år och icke förverkat medborgerliga rättigheter, må vara lika valberättigad och lika valbar till folkombud i riksförsamlingens Andra Kammare.»

År 1872 inlemnades en petition, hvari anhålles, »det Eders Kongl. Maj:t täcktes till nu samlade Riksdag aflåta förslag till sådan ändring i riksdagsordningens 14 §, att rättighet att deltaga i val af representant i Riksdagens Andra Kammare må tillkomma hvarje svensk medborgare, som fyllt 21 år, följande dock undantagne:

- a) den som är förlustig medborgerligt förtroende;
- b) den som häftar för förfallna kronoutskylder;
- c) tjenstehjon, hvilka sakna eget hushåll;
- d) den som åtnjuter fattigunderstöd;
- e) den som icke råder öfver sig sjelf och sitt gods;
- f) gemenskapen i värfvad, i garnison liggande trupp.»

Denna petition inlemnades på Stockholms arbetareförenings 3,600 ledamöters vägnar. Till petitionen voro dessutom fogade skrivelser från 25 föreningar, representerande tillsammans med Stockholmsföreningen icke mindre än 13—14,000 personer, i hvilka skrivelser de uttala sin sympati för ifrågavarande sak och sin lifliga åstundan efter en reform i petitionens syfte.

Samma år inlemnades en från Linköpings arbetareförening utgången petition, hvari anhålles, »det Eders Kongl. Maj:t täcktes till näst instundande Riksdag aflåta nådig proposition till sådan förändring i riksdagsordningens § 14, att valbarhet och valrätt till representant i Riksdagens Andra Kammare utsträcker till hvarje välfräjdad, sig sjelf försörjande samhällsmedlem.»

I denna anhållan instämde genom inlemnade skrivelser eller petitioner dels Norrköpings arbetareförening, dels 9 andra arbetareföreningar med ett sammanlagdt ledamotsantal af öfver 5,000 personer.

Samma år inlemnade Kalmar arbetareförening, som räknade 729 ledamöter, en petition, hvori det heter: »Utan att anse oss böra framställa någon bestämd åsigt om den gräns, hvartill en utsträckning af nämnda valrätt nu bör ske, och öfverlemnande detta åt Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, drista vi i största underdånighet anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes till innevarande Riksdag aflåta nådig proposition om sådan ändring i riksdagsordningens 14 §, att de samhällsmedlemmar, hvilka nu äro beröfvade valrätt till Riksdagens Andra Kammare, jemväl må deraf blifva delaktiga, i den mån de dertill pröfvas berättigade.»

Samma år inkom från Valla i Södermanland en petition, hvori anhålles, »det Eders Maj:t till nästkommande Riksdag i nåder behagade aflåta proposition om ändring af 14 § riksdagsordningen så, att alla deri stadgade vilkor för valrätt och valbarhet till riksdagsman må utgå och rösträtten utsträckas, om icke till hvarje myndig och välfräjdad person, så åtminstone till hvar och en sådan, som är sin egen och icke står under någon annans lydno.» Denna petition hade 135 namnunderskrifter, hvarjemte ytterligare 132 personer instämde i densamma. I särskild skrifvelse, daterad Valla den 3 januari 1872, instämna 113 representerade och tillstyrka de orepresenterades begäran.

Samma år inkom en petition från Falu arbetareförening, deri »föreningen, som icke tilltror sig i detta hänseende böra uppgifva något bestämdt ändringsförslag, underdånigst anhåller, det Eders Kongl. Maj:t täcktes taga denna fråga i nådigt öfvervägande och derefter till Riksdagen afgifva nådig proposition med det förslag till ändring i nämnda riksdagsordning, som Eders Kongl. Maj:t i nåder må finna för land och folk bäst och nyttigast.

År 1879 inlemnades å Linköpings arbetareförenings vägnar en petition, hvori anhålles, »att Eders Kongl. Majestät täcktes till näst instundande Riksdag aflåta nådig proposition om sådan ändring i riksdagsordningens 14 och 19 §§, att valrätt och valbarhet till Riksdagens Andra Kammare utsträckes till hvarje välfräjdad, sig sjelf försörjande samhällsmedlem, som uppnått den ålder i grundlagen nu är stadgad för valrätt och valbarhet.»

I denna petition, som tryckt kringständts till landets arbetareföreningar med anmodan att deri instämna, hade 14 föreningar och ett folkmöte i Södermanland fullständigt instämt, medan 13 föreningar instämt med vissa inskränkingar eller tillägg.

År 1880 inlemnades å Oppunda och Villättinge folkmötesförenings vägnar en petition, hvori anhålles om »politisk rösträtt för hvarje svensk till myndig ålder kommen man, som eger medborgerligt förtroende och betalar skatt till staten eller kommun.»

Denna petition åtföljdes dels af åtskilliga bilagor, hvori Södertelge arbetareförening enhälligt och 1,295 personer med sina namnunderskrifter förklara sig instämma i densamma, dels af en petition från Söderhamns arbetareförening, lika lydande med den 1879 inlemnade Linköpingspetitionen.

Samma år inlemnades genom reformföreningens ordförande i Stockholm 51 resolutioner m. m. från skilda delar af landet angående utvidgande af den politiska rösträtten. Förutom omkring 10,000 personer, hvilka på af reformföreningen utsända petitionslistor uttalat sig för »införandet af politisk rösträtt för hvarje myndig och välfräjdad man, som betalar skatt till stat eller kommun samt innehar öfriga kvalifikationer, som för rösträttens utöfvande kunna vara behöfliga», hade 40 föreningar och möten, räknande omkring 16,000 ledamöter eller deltagare, uttalat sig för allmän rösträtt. 11 föreningar och möten, räknande omkring 1,000 ledamöter eller deltagare, hade uttalat sig för ett 400-kronorsstreck.

År 1887 inlemnades en af 133 personer inom Vestmanlands östra domsaga undertecknad petition, hvori anhålles, att, »om Eders Kongl. Maj:t så för godt finner, på nästkommande riksdag må framläggas förslag om rösträttens utsträckning till hvarje välfräjdad svensk undersåte, eller, om icke detta på en gång kan försiggå, att dock det politiska strecket må sänkas så mycket sig göra låter».

Samma år inlemnades å Stockholms arbetareförenings vägnar en petition, hvori anhålles, »att Eders Kongl. Maj:t behagade låta utarbета och för 1888 eller 1889 års Riksdag framlägga förslag om utvidgad politisk och kommunal valrätt», samt tillkännagifves, att »de svenska arbetare-samfundens önskningsmål i detta hänseende är: Lika rösträtt vid alla politiska och kommunala val åt alla myndiga och välfräjdade samhällsmedlemmar, som fullgjort sina skyldigheter till stat och kommun».

År 1888 inlemnades en af Stockholms arbetareförening utsänd tryckt petition, hvori anhålles, »att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och till näst sammanträdande Riksdag framlägga förslag om utvidgad politisk valrätt och förändrade grunder för den kommunala röst- och valrätten, så att förmögenhetens otillbörliga öfvervalde inskränkes, och detta i den utsträckning, att hvarje myndig och välfräjdad samhällsmedlem, som fullgjort sina skyldigheter till stat och kommun, måtte få något verkligt och ej blott skenbart inflytande på tillsättandet af representanter i riksdagen, landstingen, stadsfullmäktige och öfriga valda kommunala myndigheter». Denna petition var undertecknad af 36,597 personer, deraf 14,836 från Svea land, 15,805 från Göta land och 5,956 från Norrland. Dessutom hade 27 föreningar och möten med större och mindre afvikelser från petitionen tillkännagifvit sina önskningsar i den politiska rösträttsfrågan.

År 1889 inkom från Staffanstorps arbetareförening en petition, lika lydande med den år 1888 inlemnade tryckta petitionen.

År 1893 framlemnade en niomannadeputation från den af öfver 150,000 myndiga svenska medborgare valda folkriksdagen, sedan statsministern vägrat mottaga deputationen, till Konungen en adress, hvari uttalades »den önskan, att Eders Majestät snarast möjligt låter framlägga i Riksdagens kamrar en proposition i det syfte (införande af allmän rösträtt), för hvars uppnående folkriksdagen nu är samlad i hufvudstaden».

Efter genomläsningen af den nu lemnade redogörelsen för de till regeringen gjorda framställningarna i den politiska rösträttsfrågan, torde det befinnas svårt att till alla delar upprätthålla den nuvarande justitieministerns ofvan anförda uttalande. Folket har vid upprepade tillfällen tillkännagifvit sina önsknings om en genomgripande förändring af valrätten till Andra Kammaren, om också dessa önsknings icke blifvit tillräckligt beaktade af statsmagterna.

Så väl genom föregående uttalanden som framför allt genom att sistlidet år framlägga en rösträttsproposition har regeringen erkänt, att en förändring af de politiska rösträttsbestämmelserna är af behovet påkallad i vårt land. Man har sålunda skäl att vänta, att den viktiga frågan snart å nyo skall bringas å bane af landets regering. Af flera skäl vore det önskligt, att regeringen sattes i tillfälle att, tills den tidpunkten kommer, inhemta allmänna meningen i landet rörande arten och omfattningen af den politiska rösträttsreform, som bör genomföras.

Om det också icke finnes fullt tydligt uttryckt i justitieministerns motivering till den i fjol framlagda rösträttspropositionen, framskymtar dock deri ett erkännande af den viktiga satsen, att en politisk reform bör ega stöd i den allmänna meningen för att kunna lända till gagn och blifva bestående. Det torde icke vara behöfligt att här närmare utveckla denna sats; erfarenheten har tillräckligt många gånger bekräftat densamma inom vårt land såväl som utom detsamma.

Det bör sålunda vara i alla parter intressen att, innan regeringen framlägger det nya förslaget till reformering af den politiska rösträtten, som bör kunna väntas under innevarande treårsperiod, söka åstadkomma en officiel undersökning af svenska folkets stämning gent emot de viktigaste reformförslag på ifrågavarande område, som på senare tiden varit å bane. Dessa förslag torde vara: förslaget om införande af ett 500-kronorsstreck; förslaget om införande af det s. k. komamunalstreck; förslaget om in-

förande af s. k. allmän rösträtt; och slutligen regeringens i fjol framlagda grundlagsändringsförslag. Dessutom borde naturligtvis tillfälle beredas dem, som önska bibehålla det nuvarande, s. k. 800-kronorsstrecket, att därför uttala sig.

En dylik undersökning kan synas vidtutseende. Med tillhjälp af våra kommunala institutioner bör den dock kunna verkställas utan allt för stora svårigheter och kostnader. Om blankettformulär tryckas, upptagande de olika reformförslagen jemte det nu gällande s. k. 800-kronorsstrecket, bör det blifva en lätt sak för en och hvar att på dem angifva sin mening. Och sjelfva aflemnandet af det ifyllda blankettformuläret torde sedan kunna tillgå på samma sätt som aflemnandet af valsedlarne vid val till Riksdagens Andra Kammare och sålunda ske inför kommunalstämmans ordförande på landet och inför magistrat i stad.

Då jag vågar tro, att en dylik undersökning skall vara till gagn, tillåter jag mig föreslå, att Riksdagen:

dels i skrifvelse anhåller, att Kongl. Maj:t tacktes ofördröjligen låta företaga en undersökning om de olika meningarna bland landets myndiga manliga befolkning i fråga om de viktigare hittills framställda förslagen till ändrade bestämmelser rörande valrätt till Riksdagens Andra Kammare;

dels för detta ändamål ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag å 5,000 kronor.

Stockholm den 29 januari 1897.

David Bergström.
